

UZASADNIENIE

W czasie II W. Światowej A. B. (1) należał do Narodowych Sił Zbrojnych. Jego oddział połączył się następnie z Armią Krajową. Należał do oddziału B. C., 27 pp AK, Zgrupowanie Jodła. A. B. (1) nosił pseudonim (...). Był członkiem oddziału leśnego. A. B. (1) przydzielano zadania wywiadowcze. Zajmował się rozpoznaniem terenu. Dokonywał ustaleń dróg przemieszczani się Niemców. Wykonując to zadanie zbierał informacje od innych osób. A. B. (1) skierowany został do pracy w kopalni rud żelaza. Pracował tam jako pomocnik. Zdobywał informacje dotyczące znajdujących się w kopalni materiałach wybuchowych, które mogły zostać użyte przez oddział do którego należał.

W czasie okupacji A. B. (1) studiował na tajnych kompletach (...).

(oświadczenie wnioskodawcy k 111-115, oświadczenia k 146-147, 148-149, zeznania k 151, 152, materiały IPN k 167 (95-97- protokół)).

Po wyzwoleniu A. B. (1) mieszkał z rodzicami. Był kawalerem. Nie miał dzieci. W lipcu 1945 roku funkcjonariusze (...) przeprowadzili przeszukanie w domu jego rodziców. A. B. (1) w tym czasie pojechał do młyna. Został zatrzymany i przewieziony do aresztu (...) w C.. A. B. (1) był przetrzymywany w pomieszczeniu po węglu, gdzie podłogę stanowił goły beton. Nie było w nim żadnych sprzętów. Na prośbę A. B. (1) by dano mu coś , co mógłby podłożyć pod głowę przyniesiono mu do celi cegłę. Wymiary pomieszczenia uniemożliwiały swobodne położenie się czy wyprostowanie ciała. Funkcjonariusze (...) chcieli, aby A. B. (1) przekazał im nazwiska osób, które należały do organizacji w której działał . W celu wymuszenia zeznań funkcjonariusz bili go pejcem z gumy, nogą od stołka. Był bity w pięty, co powodowało ogromny ból. Tego rodzaju przesłuchania miały miejsce 2-3 razy w tygodniu. Dawano mu do zrozumienia, że jeżeli nie złoży zeznań, to może się to dla niego źle skończyć. Nie miał dostępu do wody, nie mógł się umyć.

Jesienią 1945 roku A. B. (1) przeniesiony został do więzienia w C.. Umieszczono go w 12 osobowej celi w której były prycze. Każdy z więźniów otrzymał dwa koce. Prokurator, który przesłuchiwał A. B. (1) w czasie gdy przebywał w więzieniu zarzucał mu udział w nielegalnej organizacji i prowadzenie w niej działalności po wyzwoleniu. Nie otrzymał nigdy żadnego dokumentu z którego wynikałoby o co jest podejrzany.

W kwietniu 1946 roku A. B. (1) został zwolniony. Otrzymał zaświadczenie, że zostaje zwolniony z braku dowodów winy. W czasie gdy A. B. (1) przebywał w więzieniu nie bito go.

Po zwolnieniu A. B. (1) pojechał do siostry, do W.. Przebywał także kilka dni u kolegi w J.. Po powrocie do W. w dniu 17 kwietnia 1946 roku został zatrzymany na ulicy przez funkcjonariuszy UB. Został osadzony w areszcie Wojewódzkiego (...). W czasie pobytu w nim był przesłuchiwany w związku z przynależnością do Narodowych Sił Zbrojnych. Zarzucano mu, że nie zaprzestał działalności niepodległościowej. Podejrzewano go o przynależność do nielegalnej organizacji. A. B. (1) przebywał w pojedynczej celi, gdzie była prycza, siennik i koc. Dwukrotnie został także pobity, ale po pewnym czasie zaniechano bicia go. Był doprowadzany na przesłuchania przez funkcjonariusza z odbezpieczoną bronią. Po 2-3 miesiącach doszło do przesłuchania podczas którego funkcjonariusz UB zachowywał się w sposób przyjazny. A. B. (1) został zwolniony w dniu 5 lipca 1946 roku. Śledztwo prowadzone przeciwko niemu przez b. Wojskową Prokuraturę Rejonową w Kielcach pod numerem Pr I 90/46 zostało umorzone.(oświadczenie wnioskodawcy k 111-115, decyzja k 125-126, protokół zdawczo- odbiorczy k 191-205, pismo Prokuratury Wojewódzkiej w K. k 150, materiały IPN; karta 94-94 odw., 96 , wypis k 154).

W czasie gdy A. B. (1) był pozbawiony wolności nie otrzymywał żadnych paczek. Nie miał widzeń. Karmiono go zupą z robakami. Po opuszczeniu więzienia leczył się z powodu wrzodów. (oświadczenie wnioskodawcy k 113).

Po zwolnieniu A. B. (1) wrócił do Ł.. Podjął studia, rozpoczął pracę zawodową. Ukończył studia prawnicze uzyskując stopień magistra. Wstąpił do (...). Zawarł związek małżeński.

A. B. (1) od grudnia 1946 roku do maja 1947 roku pracował w Dyrekcji Lasów Państwowych w Ł. jako księgowy. Od stycznia 1948 roku do lipca 1949 roku w Zjednoczeniu (...) w Ł. w charakterze księgowego bilansisty. W okresie sierpnia 1949 roku do stycznia 1950 roku zatrudniony był w Centrali Handlowej w Ł. w charakterze inspektora, a od stycznia 1951 roku do grudnia 1950 roku pełnił funkcję inspektora w (...) w W..

A. B. (1) w latach 1951 – 1973 zatrudniony był w Państwowej Inspekcji Handlowej jako wojewódzki inspektor w Ł.. Między grudniem 1973 roku, a czerwcem 1976 roku pełnił kierownicze funkcje w (...) Spółem w Ł., od lipca 1976 roku był Dyrektorem Oddziału (...) Spółem w Z..

Za pracę zawodową i społeczną A. B. (1) został odznaczony :

- Medalem 10 – lecia PL w 1955 roku,
- Srebrnym Krzyżem Zasługi w 1958 roku,
- Honorową Odznaką W.. (...) w 1965 roku,
- Odznaką 1000- lecia Państwa Polskiego,
- Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1971 roku.

W związku z odznaczeniem Krzyżem Kawalerskim A. B. (1) przez pewien czas otrzymywał dodatek pieniężny. W 1963 roku A. B. (1) wstąpił do Ochotniczej R. Milicji Obywatelskiej.

A. B. (1) wyjeżdżał do krajów europy zachodniej. Otrzymywał paszport. Pełnił funkcję Prezesa (...).

(oświadczenie wnioskodawcy k 111-115, materiały IPN: opinia k 24, życiorys k 32-33, podanie k 30, kwestionariusz k 34, przyrzeczenie k 41, akta paszportowe k 49-86).

W czasie gdy A. B. (1) był dyrektorem (...)u miał kontakty z funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej. Funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej zwrócili się do niego o udostępnienie pokoju- świetlicy mieszczącej się na rogu ulic (...). Do pomieszczenia tego było osobne wejście. A. B. (1) zgodził się na ich propozycję, wydając stosowne dyspozycje podległym pracownikom. (oświadczenie wnioskodawcy k 249).

A. B. (1) został zarejestrowany 28 stycznia 1956 roku jako LK pseudonim „ 4” przez ówczesnego funkcjonariusza Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej T. S., pracującego w IV Wydziale tej jednostki milicji zajmującej się ściganiem przestępstw gospodarczych. Współpracę z A. B. (1) zakończono w styczniu 1957 roku z powodu nieprzydatności. (materiały IPN : karta rejestracyjna k 91

Służba Bezpieczeństwa była instytucją zbiurokratyzowaną. Każde działanie funkcjonariusza wymagało rejestracji. Dotyczyło to zarówno zakładania teczek ale także prowadzenia ewidencji operacyjnej, pozyskania danej osoby do współpracy jak i rozpracowywanie konkretnej osoby np. ze względu na działalność opozycyjną. Obowiązywały określone uregulowania prawne, które pozwalały na eliminację tzw. nieprawdziwej agentury. Pozyskanie danej osoby do współpracy wymagało zebrania informacji i dokumentów dotyczących danej osoby. W przypadku stwierdzenia, iż dana osoba była warta rozpracowania zakładano teczkę personalną i teczkę pracy. Wypełniana była karta rejestracyjna EO4. Funkcjonariusz, po wypełnieniu karty rejestracyjnej zwracał się do przełożonego o zgodę na werbunek.

A. B. (1) zwerbowany został na potrzeby inwigilacji przestępstw pospolitych – gospodarczych. Kategoria LK to lokal kontaktowy. Osoba, którą zarejestrowano jako LK nie składała formalnych donosów. Osoba taka godziła się na współpracę i udostępniała lokal, gdzie dany funkcjonariusz mógł spotykać się z innym agentem. Taka osoba, która udostępniała lokal nie wiedziała, kto tam przychodzi. Podpisywała zgodę na udostępnienie lokalu i zobowiązanie do zachowania w tajemnicy informacji. Mogła, ale nie musiała czerpać z określonej sytuacji korzyści. Nie była to współpraca dotycząca zagrożenia bezpieczeństwa państwa w rozumieniu zagrożenia dla ówczesnego ustroju.

Brak danych, by A. B. (1) jako tajny współpracownik został przejęty przez Służbę Bezpieczeństwa. T. S. nie miał żadnego epizodu pracy w Służbie Bezpieczeństwa. (opinia biegłego k 217-221, płyta k 231, wydruki k 246).

Ustalając stan faktyczny sąd oparł się przede wszystkim na oświadczeniach wnioskodawcy złożonych w toku przedmiotowego postępowania. Wskazać należy w szczególności, iż nie sposób zakwestionować tych jego twierdzeń, które odnoszą się do pozbawienia go wolności w okresie od 17 kwietnia do 5 lipca 1946 roku, zarówno co do okoliczności w jakich był zatrzymany jak i co warunków pozbawienia go wolności i metod śledczych jakie wobec niego stosowano. Podnieść należy, iż fakt prowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego o przynależność do nielegalnej organizacji (...) Siły Zbrojne potwierdza zarówno informacja uzyskana z Prokuratury we W. jak i zapisy jakie znalazły się w materiałach nadesłanych przez IPN. Zwraca w powyższym kontekście w szczególności zapis o umorzeniu postępowania przeciwko A. B. (1) z powodu braku dostatecznych dowodów.

Nie sposób w istocie zakwestionować także tych twierdzeń A. B. (1), które odnoszą się do pozbawienia go wolności przez ówczesne władze bezpieczeństwa w okresie od lipca 1945 roku do kwietnia 1946 roku. Treść oświadczenia złożonego przez wnioskodawcę w tym zakresie potwierdzają także oświadczenia osób „ przesłuchiowanych ” na te okoliczności przez przedstawicieli (...) d.s. Kombatantów jak i materiały zgromadzone w trakcie postępowania prowadzonego przez Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie potwierdzenia uwięzienia bez wyroku A. B. (1) w okresie między 1945, a 1946 rokiem. Konsekwentne są także oświadczenia A. B. (1) co do tego, do jakiego oddziału należał w czasie II W. Światowej i na czym polegała jego działalność niepodległościowa.

Wobec oświadczenia A. B. (1) złożonego na rozprawie mogą budzić określone wątpliwości jego wcześniejsze, składane dla potrzeb wskazanych wyżej, innych postępowań depozycje co do tego, iż między lutym, a czerwcem 1945 roku był członkiem oddziału Konspiracyjnego Wojska Polskiego w B. pod dowództwem W. B.. Nie może to jednak wobec innych dowodów wpływać na ocenę wiarygodności pozostałej części oświadczeń wnioskodawcy i nie sposób zakwestionować jego udziału w działalności, której celem było odzyskanie przez Państwo Polskie niepodległego bytu, w ramach Narodowych Sił Zbrojnych i Armii Krajowej. Brak jest także dowodów, które pozwalałyby na zakwestionowanie tej okoliczności wynikającej z oświadczeń A. B. (1), iż dwukrotnie został pozbawiony wolności z powodu takiej właśnie działalności.

Sąd dał także wobec powyższych rozważań wiarę twierdzeniom wnioskodawcy co do tego w jakich warunkach przetrzymywany był w okresie od lipca 1945 roku do początku kwietnia 1946 roku, początkowo w areszcie (...), a następnie w więzieniu w C. i w jaki sposób był traktowany przez funkcjonariusz wskazanego urzędu.

Art. 8 Ustawy z 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jednolity Dz. U. 2015.1583), zwanej dalej ustawą lutową stanowi, iż osobie wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia (...) przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia.

Stosownie do art. 11 ust.1 powołanej ustawy przepis art. 8 ustawy lutowej stosuje się także wobec osób, co do których zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia, jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono z powodów o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 kpk i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie lub zadośćuczynienie, a osoby te były zatrzymane lub tymczasowo aresztowane.

§ 2 cytowanego przepisu wskazuje na odpowiednie zastosowanie ust. 1 art. 11 ustawy lutowej także wobec osób pozbawionych życia lub wolności przez organy o których mówi art. 1 ust.1 ustawy lutowej, bez przeprowadzenia zakończonego orzeczenie postępowania.

Odnosząc się do treści powołanych przepisów i poczynionych w sprawie ustaleń wskazać należy, iż w odniesieniu do pierwszego okresu uwięzienia wnioskodawcy jako podstawa zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia zastosowanie znajduje § 11 ust. 2 ustawy lutowej. A. B. (1) był w okresie od lipca 1945 roku do kwietnia 1946 roku pozbawiony wolności z powodu prowadzenia w czasie II W. Światowej działalności służącej odzyskaniu przez Państwo Polskie

niepodległego bytu i podejrzewany o kontynuowanie działalności uznawanej za wrogą przez państwa ludowe. Został pozbawiony wolności przez jeden z organów wymienionych w art.1 ustawy lutowej.

Pozbawienie go wolności, stosowane metody śledcze, sposób w jaki z nim postępowano dokonując przesłuchań z jego udziałem jak i fakt „stawiania mu określonych zarzutów” wskazuje, iż prowadzono przeciwko niemu postępowanie, o cechach zbliżonych do postępowania karne, które to jednak nie zakończyło się wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie.

W przypadku okresu od 17 kwietnia 1946 roku do 5 lipca 1946 roku podstawą do zasądzenia na rzecz A. B. (1) zadośćuczynienia jest art. 11 ust.1 ustawy lutowej. Przyjąć należy bowiem w oparciu o zgromadzone dowody, iż prowadzono przeciwko niemu postępowanie karne, które zakończyło się umorzeniem postępowania z powodu braku dostatecznych dowodów winy.

Pojęcie krzywdy musi być rozpatrywane w kontekście zasad obowiązujących w prawie cywilnym. Przez krzywdę rozumie się doznane cierpienia fizyczne i psychiczne, zarówno doznane w chwili zdarzenia jak i przysze. Zadośćuczynienie ma ją zrehabilitować. Jego przyznanie jest zależne od uznania sądu, a wysokość winna uwzględniać wszelkie okoliczności wpływające na rozmiar krzywdy. W świetle dyspozycji art. 445 k.c. w wypadkach przewidzianych w art. 444 k.c. sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Wysokość zadośćuczynienia została określona mianem „odpowiedniej sumy”. Kwota ta w każdym przypadku powinna być ustalana indywidualnie przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy. Należy brać pod uwagę czas trwania oraz intensywność cierpień fizycznych i psychicznych, stopień doznanego uszczerbku na zdrowiu i wiek pokrzywdzonego.

Kwota zadośćuczynienia nie może stanowić zapłaty symbolicznej lecz musi stanowić odczuwalną wartość ekonomiczną, a jednocześnie nie może być nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy.

Ustalone w przedmiotowej sprawie okoliczności w sposób jednoznaczny wskazują, że dwukrotne pozbawienie wolności wnioskodawcy spowodowało u niego cierpienia psychiczne i fizyczne, co uzasadnia przyznanie stosownej rekompensaty o charakterze materialnym. Określając kwotę należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia uwzględniony został czas w jakim wnioskodawca był pozbawiony wolności, warunki w jakich był przetrzymywany jak i to, że stosowano wobec przemoc fizyczną i moralną jak i ich nasilenie.

Przy określaniu kwoty należnego zadośćuczynienia nie sposób jednak pominąć i tego, iż A. B. (1) już stosunkowo krótko po zwolnieniu go zaczął uczyć się i pracować (choć pobyt w więzieniu mógł wpłynąć na stan jego zdrowia), wspinając się dość szybko po szczeblach kariery zawodowej. Nie sposób co prawda w jakikolwiek sposób zanegować, iż wnioskodawca chciał wrócić do normalnego życia, uczyć się i pracować w ówczesnych realiach życia, jak i tego, że sukcesy zawodowe osiągał zapewne zarówno dzięki swoim zdolnościom, pracowitości i uzyskanemu wykształceniu. Nie da się jednak w realiach przedmiotowej sprawy pominąć, iż uzyskiwał on w czasach Polski Rzeczypospolitej Ludowej także określone profity i korzystał z określonych przywilejów niedostępnych w istocie dla znacznej części społeczeństwa. Nie da się także porównać sytuacji A. B. (1) z sytuacją innych osób, podejrzanych o działalność wrogą ówczesnym władzom, w przypadku których niejednokrotnie nawet po odbyciu orzeczonych kar nadal prowadzona była inwigilacja przez organy bezpieczeństwa państwa, a które z powodu swojej przeszłości nie mogli znaleźć zatrudnienia czy kształcić się na wybranych kierunkach studiów. O ile nie może dziwić zainteresowanie funkcjonariusz bezpieczeństwa osobą, która podejrzewana była o udział w Narodowych Siłach Zbrojnych i która została zwolniona z więzienia, to podnieść należy, iż jeżeli nawet z tego powodu początkowo A. B. (1) mógł mieć problemy z utrzymaniem stałej posady, to sytuacja ta, jak wynika z treści opinii załączonej do akt nie przeszkodziła mu uzyskaniu wykształcenia i kariery zawodowej.

Nie sposób także pominąć w ustalając kwotę zadośćuczynienia, iż A. B. (1) wstąpił do Ochotniczej R. Milicji Obywatelskiej. Fakt ten, choć nie daje podstaw do przyjęcia, iż A. B. (1) prowadził działalność stanowiącą zaprzeczenie działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego obrazuje określoną postawę wnioskodawcy wobec

ówczesnych władz i pośrednio wpływa także na ocenę poczucia jego krzywdy związanej z jego bezprawnym uwięzieniem.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności zasądzono od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy A. B. (2) 70 000 złotych jako kwotę odpowiednią, z ustawowymi odsetkami od uprawomocnienia się wyroku, oddalając żądanie w pozostałej części. Zasądzenie wyższej kwoty zadośćuczynienia nie znajduje w realiach sprawy uzasadnienia.

Brak jest podstaw do zakwestionowania prawdziwości zapisów w materiałach nadesłanych przez IPN co do tego, iż A. B. (1) został zarejestrowany przez funkcjonariusza ówczesnej Milicji Obywatelskiej jako LK 4. Wbrew początkowym twierdzeniom samego wnioskodawcy, który zaprzeczał jakoby sytuacja z udostępnieniem lokalu milicjantom miała kiedykolwiek miejsce przyznał ostatecznie, iż do takiej sytuacji doszło. To oświadczenie A. B. (1) w sposób oczywisty zbieżne jest zapisami widniejącymi w karcie ewidencyjnej i na co należy zwrócić uwagę nie stoi w opozycji do wiarygodnej opinii pracownika Instytutu Pamięci Narodowej M. K..

Rozpatrując jednak opisaną sytuację w kontekście art. 8 ust.5 ustawy lutowej nie sposób uznać, by takie zachowanie A. B. (1) mogło zostać uznane za zaprzeczenie działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wskazać należy bowiem, iż jego określone zachowanie dotyczyło współpracy z funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej, którzy zajmowali się ściganiem przestępstw gospodarczych- przestępstw pospolitych. Nie ujawniono dowodów świadczących o tym, by A. B. (1) współpracował ze Służbą Bezpieczeństwa lub by miał świadomość, iż z taką właśnie służbą współpracuje. W oparciu o zgromadzone w czasie kwerendy materiały nie można przyjąć, by A. B. (1) podjął szerzej zakreśloną współpracę także z Milicją Obywatelską. Za oczywiste natomiast przyjąć należy, iż także działające obecnie organy zajmujące się zwalczaniem przestępczości w tym Policja korzysta z informacji przekazywanych przez tajnych współpracowników, czy osobowych źródeł informacji jak i innych form pracy operacyjnej w celu wykrycia przestępstw, również o charakterze gospodarczym.

Na podstawie art. 554 § 4 kpk w związku z § 17 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U 2016 poz.1714) sąd zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy zwrot wydatków związanych z ustanowieniem w sprawie pełnomocnika.